

KİTAP TANITIMI

Fakültelerin Çatışması

Nurten KİRİŞ YILMAZ*

**Immanuel, Kant, (2021), *Fakültelerin Çatışması*, (Çev. Mevlüt Albayrak),
Ankara: Fol Yayınları.**

Immanuel Kant'ın ölümünden önce yayımlanmış son eseri olan *Der Streit der Fakultäten* eseri, İngilizce'ye *The Conflict Of The Faculties* adı ile çevrilmiş ve Prof. Dr. Mevlüt ALBAYRAK tarafından da *Fakültelerin Çatışması* adıyla 2021 yılı Eylül ayında dilimize kazandırılmıştır.

Kitap Türkçe'ye çevirenin Sunuş bölümü ve Almanca'dan İngilizce'ye çeviren Mary J. Gregor'a ait bir Giriş bölümüyle başlamaktadır. Bu çalışmaların akabinde bir Önsöz ve Kant'ın üç ayrı makale olduğunu ifade ettiği üç ayrı konu, üç ana kısma ayrılmış şekilde ele alınmıştır.

Çalışma hem dilimize çeviren Albayrak'ın Sunuş kısmında, hem Gregor'un Giriş kısmında ve hem de Kant'ın kendi yazdığı Önsözde bahsettiği üzere üç ayrı konunun çakışma ve çatışma kısımlarını ele almaktadır. Kant Önsözde bu durumu şöyle özetler; "Farklı zamanlarda ve farklı amaçlar için yazdığım üç makaleyi şimdi yayımlıyorum. Bununla beraber, alt fakültenin üç yüksek fakülteyle çatışması gibi, daha sonra, tek bir ciltte bir araya getirerek onları dağınık halde bırakmamam gerektiğini fark ettiğimden, bu makaleler sistematik bir birlik oluşturacak ve tek bir çalışmada birleşecek niteliktedir."

Fakültelerin Çatışması kitabını Almanca'dan İngilizce'ye çeviren Mary J. Gregor'dur. Albayrak ise İngilizce çeviriye sadık kalarak kitabı dilimize çevirmiştir. Kitapta verilen bilgiye göre Kant'ın bu kitabı yayımlaması II. Frederick William'ın baskıcı önlemleri nedeniyle geç kalmıştır. Kitabın 1804'te ölen Kant'ın yaşamının son dönemlerine denk gelmesinin, ölmeden önceki son yayımlanan eseri (yaklaşık olarak 1798) olmasının nedeni, dönemin koşulları, politik ve kültürel meseleler nedeniyle suya sabuna dokunan ve özellikle belli kesimleri rahatsız edici fikirlerin ifade edilmiş olmasıdır.

Felsefe Tarihinde Kant, *Kritik*'leriyle özgünlük yakalamış bir filozof iken, bu kitabıyla çağın durumunu, dönemin siyasal yapısını ve politik kararları göz önünde bulunduran özgün bir yapıya sahiptir. Kant'ın dikteci ve mesafeli üslubundan uzak, neredeyse kendisini ilk kez yansıttığı, örtük olarak da olsa siyasal fikirlerini ifade ettiği ve 'Yüksek' Fakülte olan Teoloji, Hukuk ve Tıp karşısında, 'Alt' fakülte olarak Felsefeyi ele aldığı ve bu alanlar arasındaki çatışmaları ön plana çıkardığı bir eserdir. Kant bu eserde bireysel deneyimlerini de aktarmaktan çekinmemiştir. Bu çalışmanın belki de en önemli noktası burada karşımıza ete, kana, cana bürünmüş olan bir Kant'ın çıkıyor olmasıdır. Kant bu çalışmasıyla otoriteler arası çatışmaları, mücadeleleri ve bunun da toplumsal yaşam, eğitim, bürokrasi gibi alanlara olan yansımaları ele almıştır. Albayrak bu ifademizi destekleyecek şekilde sunuşunda şu ifadeye yer verir; "Bu çalışma bir yandan, zamanının

*Doç. Dr., SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Sistematik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı, nurtenkiris@sdu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9024-5284.

sosyal ve kültürel hayatını, diğer yandan da ondan bağımsız olmayan politik yaşamı ele almaktadır.”

Çalışmanın içeriği ve bilgilendirici önsözlerden anlaşıldığı üzere temel konu, Teoloji Fakültesi ile Felsefe Fakültesi arasında yaşanan otorite sorunu arasında dönmektedir. Burada temel fikir Felsefe Fakültesini, Teoloji, Hukuk ve Tıp Fakülteleri ile çatışma ya da karşıtlık ilişkisi içinde değil, aksine bu üç yüksek fakülteyi kapsayıcı bir alt fakülte olarak ele almaktır.

Kitapta dikkat çekici en önemli noktaların başında bahsi geçen fakültelerin pratik ve teorik disiplinler olarak ayrılması gelmektedir. Üç yüksek fakülte pratik olanla ilgilidir. Felsefe ise, teorik olanla ilgilidir. Halk ise pratik alana tabi olurken teorik alandan uzaktır. Bu anlamda felsefe halkın ilgilenmediği alan olarak kalmaktadır. Albayrak, “(...) halk ahlaki yasadan çok hayatını haz üzerine, pratikler üzerine inşa eder. Halkın teorik konularla ilgisi hemen hemen hiç yoktur. Bir anlamda halk, yönetilmeyi, yönlendirilmeyi bekler.” diyerek bu hususu ifade eder. Felsefenin bu salt teorik alanda kaldığına ilişkin yaygın inanç sadece Kant’ın yüzyılı için geçerli değildir, günümüzde ve ülkemizde de aynı yaklaşım söz konusudur.

Kitapta öne çıkan bir diğer ayırım ise, hem bu üç Yüksek Fakülte hem de Felsefe Fakültesinin özünde yer alan kamusal alan, özel alan ayırımıdır. Her fakültenin bu ayırımı gerekliliklerine göre davranması gerekmektedir. Bu noktada vurgulanan fikir kamusal alan ile özel alanın yetkileri ve alanlarının birbirine karıştırılması durumunda orada hem çatışma hem de bozulmaların ortaya çıkacağı yönündedir.

Yine kitapta vurgu yapılan bir diğer nokta, Yüksek Fakültelerin meslek erbabı yetiştirdiği üzerinedir. Bu fakülteler; din adamları, yargıçlar ve hekimler yetiştirir. Bu fakültelerde yetişen meslek erbabları hükümetlere, politika ve yasalara bağlıdır. Onlar dışardan uygulama ve düzenlemelere açıktır, kendi içlerinde denetlemeye ve tüzüğe sahiptir. Ancak bu Yüksek Fakültelerden biri olmayan, bir Alt Fakülte olarak Felsefe Fakülteleri bu türden dışsal denetlemelere tabi değildir. Elbette, bu durum onun yasa tanımaz olduğu anlamına gelmez. Aksine onun denetçisi, yargııcı bizzat ‘akıl’dır. Burada Kant tarafından adeta idealize edilmiş bir felsefe alanı söz konusudur. Bunu anlamak güç değildir, çünkü Kant bugün hala görüşleri büyük bir önemle incelenen bir felsefe hocası ve filozoftur. Ancak günümüzde ve ülkemizde felsefe üzerine yaklaşım pek böyle değildir. Albayrak’ın altını çizdiği bir önemli hatırlatma bu noktada dikkat çekicidir. O, “Kant’ın idealize ettiği gibi bir felsefe, diğer meslek disiplinleri gibi bir alan olarak yer almakta, teorik oyun kurucu rolünü çağrıştıracak herhangi bir işlevi bulunmamaktadır” diyerek, ülkemizde lise derecesi sonrası alınan ve öğrenci seçme sınavından da çok yüksek bir puan alması beklenmeyen öğrencilerin aldığı bir eğitim alanı olduğundan bahseder. Pek tabii ki buradaki durum felsefe fakültesinin kuruluş amacı ve misyonundan, yürütülüşüne kadar her pratiğin değiştiğini göstermektedir. Yüksek Fakültelere adeta bir denetçi, bir üst akıl olarak tasarlanan felsefe günümüzde diğer alanların pek çoğundan habersiz, özgünlükten uzak ve dogmatik bir tavır sergilemektedir. Kant’ın idealize ettiği felsefe özgürlüğü, günümüzde ülkemizde adeta dogmatizme hatta fanatizme kaymıştır. Albayrak’ın Kant’ın “Aydınlanma Nedir?” isimli soruya verdiği cevabını hatırlatarak ifade etmiş olduğu gibi, benin yerine onun bedenini ve ruhunu düşünen konformist hayat algısı, benin kendisini ortadan kaldırmıştır. Burada ben-özne, geleneğimizde yer alan ifadenin dediği gibi bindiği dalı kesmektedir.

Bu kısa tanıtım yazısında kitabın muhtevisini vermek her ne kadar olanaklı değilse de en genel anlamda çerçevesini çizmek mümkündür. Daha evvelde söz ettiğimiz gibi kitap üç temel kısımdan oluşmaktadır. Bu üç ana kısım şöyle ayrılır:

1- Felsefe Fakültesi İle Teoloji Fakültesi Arasındaki Çatışma

- 2- Felsefe Fakültesi İle Hukuk Fakültesi Arasındaki Çatışma
- 3- Felsefe Fakültesi İle Tıp Fakültesi Arasındaki Çatışma

Kitabın Birinci Kısımında, “Felsefe Fakültesi İle Teoloji Fakültesi Arasındaki Çatışma”ya yer verilmiştir. Bu ilk bölümde en genel anlamda Kant, ‘İncil Teoloğu (*Biblical theologian*)’ olarak ele alınan bir zümrenin felsefeyi kendisine bir metot ve üslup olarak seçmesi ve kullanmasından hareketle, felsefe üzerinde otoriter bir baskı olduğunu ve ‘İncil Teoloğu’nun aslında filozofa karşı üstünlük kurmak istediğini ve bunlar arasındaki bir çatışma neticesinde filozofun anlaşmaya varması gereken taraf olarak baskılandığını ifade eder. Bu bölümün devamında yani çalışmanın birinci kısmında iki alt bölüm bulunmaktadır. Bu alt bölümlerden birincisinde, ‘Fakültelerin Birbirleriyle İlişkileri Üzerine’ bölümünün altında “Yüksek Fakülteler Kavramı ve Bölümlemesi”, “Alt Fakülte Kavramı ve Bölümlemesi”, “Yüksek Fakültelerin Alt Fakülte İle İlegal Çatışması Üzerine”, “Yüksek Fakültelerin Alt Fakülte ile Legal Çatışması Üzerine” bölümlerine yer verilmiştir. Yine birinci kısmın ikinci bölümünde, “Fakülteler Arasındaki Çatışmayı Açıklığa Kavuşturmanın Örneği Olarak Teoloji ve Felsefe Fakülteleri Arasındaki Çatışma”ya ek başlıklar sunulmuştur. Bu ek başlıklar şöyledir; “Çatışmanın Konusu”, “Çatışmayı Ortadan Kaldırmak İçin Kutsal Metinler’in Tefsirinin Felsefi İlkeleri”, “Onlara Verilen Cevaplarla Birlikte Kutsal Metinler’in Tefsir İlkelerine İlişkin İtirazlar”, “Dini Mezhepler Üzerine”, Fakülteler Arasındaki Çatışma’nın Çözümü ve Barış Kararı”. Bu kısımda açık kalmayan yerler için de iki adet ek bölüm bulunmaktadır.

Kitabın İkinci Kısım ise, “Felsefe Fakültesi İle Hukuk Fakültesi Arasındaki Çatışma”, ile başlayıp Antropolojik bir yaklaşımla insan ırkının çeşitli mevzuları konu edilmektedir. “İnsan Irkı Sürekli İlerliyor mu?” sorusu ile başlayan bu bölüm insan ırkı ile dinin, ahlaki gelişimin, yarar ilkesinin hangi noktalarda bir araya geldiğini, gelişip gelişmediğini ya da çatışma mı çakışma mı olduğunu ele almaktadır.

Kitabın Üçüncü Kısım ise, “Felsefe Fakültesi İle Tıp fakültesi Arasındaki Çatışmayı” ele alarak, marazi hislere karşı ilkin perhiz ilkesini önerir. Buradaki önemli nokta perhiz ilkesinin rahat bir yaşam değil aslında zorlayıcı, insanı faal olmaya iten bir süreç olmasıdır. İnsanın bu zorlayıcı sorumluluklara uyması ise ancak zihnin gücü yani felsefi arka plan ile mümkündür. Dolayısıyla burada bu Yüksek Fakülte ve Alt Fakülte çatışma değil, anlaşma ve uyum sergilemelidir.

Bu kısım ile son bulan eser 176 sayfa olup, eserin sonunda 4 sayfalık bir dizin kısmı ile hem araştırmacılara hem de okurlara kolaylık sunulmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışma ile hem önemli bir filozofun önemli bir çalışması dilimizde gün yüzüne çıkarılmış, hem de ülkemizde de mevcut olan fakülteler arası çatışmalar üzerine bir ortak kaynak sağlanmıştır. Dünün felsefesi ile yola çıkılan ve aslında tam da bugünün ve ülkemizin içinde bulunduğu durumlara işaret ettiğini görebileceğimiz bu eserden alınan ilham ile günümüz fakültelerinin odak noktaları, iç çatışmaları ya da yetki alanları tekrar gözden geçirilip, eksiklikler düzeltilebilir. Bu çalışmanın dilimize literatür anlamında ve bu tür sorunlara bir çözüm yolu örneği anlamında katkısının büyük olacağı kanaatindeyim.